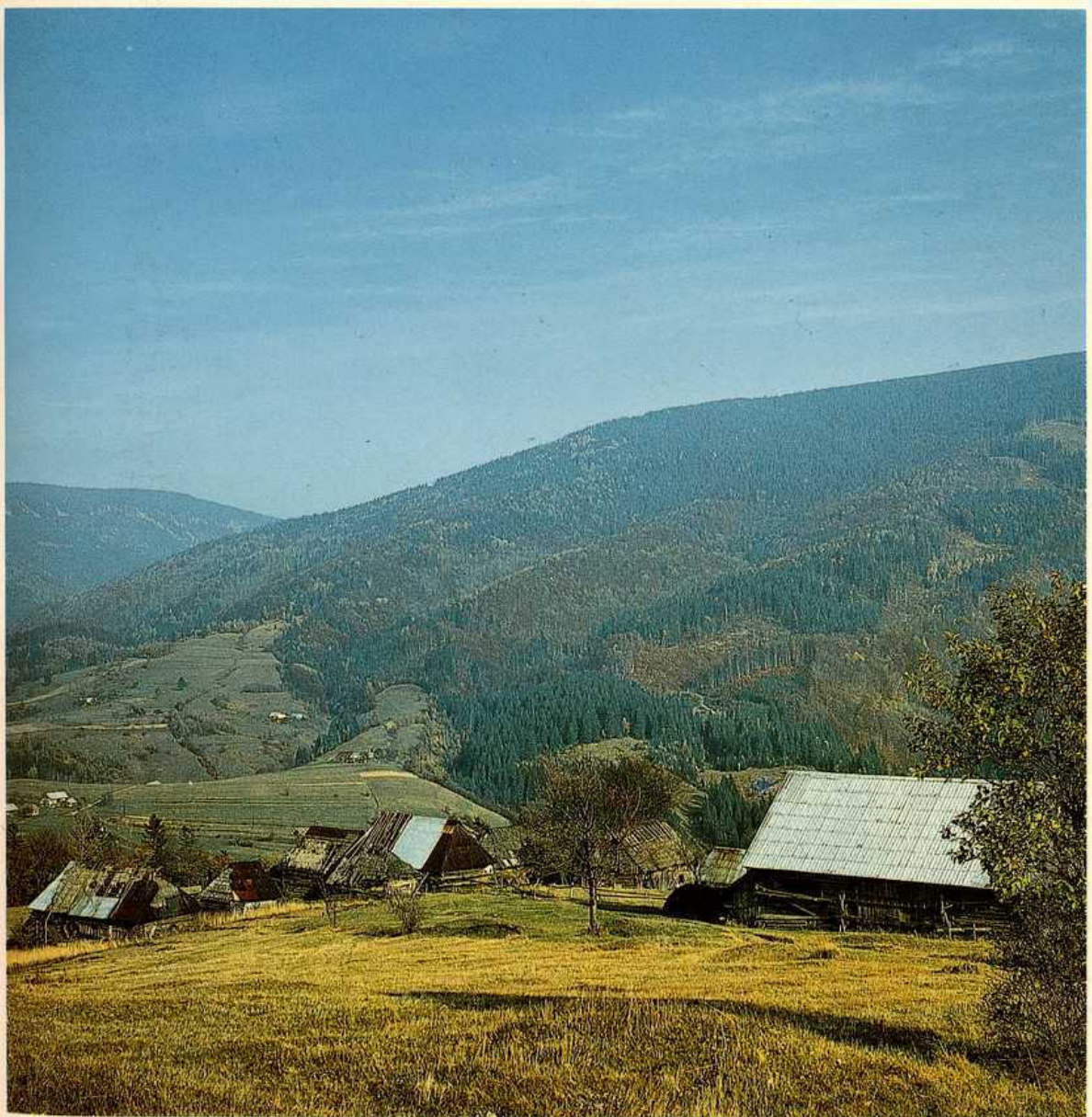

Slovenský národopis

3

40 - 1992

Na obálke:

1. strana: Pohľad na poľnohospodársku krajinu v Kokávke, časti Muránskej Zdychavy (okr. Rožňava). Foto J. Podoba 1987. Fotoarchív NÚ SAV
4. strana: Štátna výstavba bytoviek v Krásne nad Kysucou (okr. Čadca). Foto J. Dérer 1960. Fotoarchív SNM v Martine.
- K príspevku J. Podobu: Etnografický pohľad na problematiku vzťahu človeka a životného prostredia: etnoekológia, kultúrna ekológia alebo environmentálna etnológia?

Dear Reader,

Slovenský národopis (Slovak Ethnology) is a quarterly with a long tradition, edited in the Slovak language by the Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences in Bratislava, Czechoslovakia. This review publishes papers from all spheres of Slovak folk culture, past and present, including minorities and Slovaks abroad. The journal's articles range from research on the folk culture of every region of Slovakia (folk architecture, arts and crafts, costumes and clothing, folktales, songs, customs, traditions, etc.) through information on activities of ethnological research centres and museums, archival materials, books reviews to theoretical and comparative analyses of topical issues. The most interesting studies are published in English, and all the articles published in Slovak have extended English summaries.

As the only periodical specifically devoted to the comparative study of Slovak folk culture, Slovenský národopis deepens the understanding of folk cultures throughout the world.

By becoming a regular subscriber of Slovenský národopis you will help to support an authoritative review for everyone interested in Slovak folk culture.

Contact address: Slovak Academic Press, Ltd.

P.O. Box 57
Nám. Slobody 6
811 05 Bratislava, Czecho-Slovakia

HLAVNÝ REDAKTOR

Milan Leščák

VÝKONNÉ REDAKTORKY

Lubica Chorváthová

Zora Vanovičová

REDAKČNÁ RADA

Stanislav Brouček, Lubica Droppová, Božena Filová, Václav Frolec, Emília Horváthová, Václav Hrníčko, Josef Jančář, Milan Kiripolský, Soňa Kovačevičová, Eva Krekovičová, Martin Mešša, Ján Podolák, Zora Rusnáková, Peter Salner, Miroslav Válka

OBSAH

ŠTÚDIE

- Danglová, Oľga: Roľnícka ekonomika vo svetle hodnotových postojov 243
- Podoba, Juraj: Etnografický pohľad na problematiku vzťahu človeka a životného prostredia: etnoekológia, kultúrna ekológia alebo environmentálna etvológia? 252
- Kiliánová, Gabriela: Rozprávania zo života ako žáner ľudovej prózy 267
- Falťanová, Ľubica: Obchod a tolerancia 280
- Kovačevičová, Soňa: Integračné a dezintegračné snahy nemeckého rozptýleného obyvateľstva v okolí Topolčian a Nitry 289

DISKUSIA

- Rozhovor s prof. E. Gellnerom (Ľubica Chorváthová) 304
- Geană, Gheorghită: Cultural Anthropology as a Paradigm of the Socio-human Science (v angličtine) 311
- Magocsi P.R.: Odpoveď... 317

MATERIÁL Y

- Churý, Slavko: Poľnohospodárske a etnografické údaje v súpisoch majetkov liptovských zemanov v 18. storočí 323

ROZHĽAD Y - SPRÁV Y - GLOS Y

- K životnému jubileu PhDr. Kataríny Rusnákovéj-Apáthyovej, CSc. (Milan Leščák) 330
- Jubileum PhDr. Ireny Pišútovej, CSc. (Jasna Paličková) 331
- K šesťdesiatinám Dr. Štefana Mruškoviča, CSc. (Peter Slavkovský) 333
- K jubileu Dr. Petra Švorca (Milan Leščák) 334
- Výsledky vedeckovýskumných úloh Katedry etnológie FFUK v Bratislave v r. 1991 (Kornélia Jakubíková) 335
- Konferencia "Kontinuita a konflikt hodnôt každodennej kultúry" (Smolenice 22.-23.4.1992) (Monika Kardošová - Vrzgulová) 336

- Seminár "Veľkomesto ako multietnický a multikultúrny priestor" v Brne (Ľubica Falťanová) 337
- Pracovné stretnutie rakúskych a slovenských etnografov v Bratislave (Magdaléna Paríková) 338
- Výstava slovenského bábkára v Kittsee (Milan Leščák) 339
- Pamätné sympóziu Gy. Martina - Budapešť (Stanislav Dúžek) 340

RECENZIE - ANOTÁCIE

- Ethnologia Europae Centralis (Peter Slavkovský) 341
- Etnické menšiny na Slovensku (Michal Kalavský) 342
- Kapverdische Immigration in Basel (Zora Vanovičová) 344
- Dve publikácie s cirkevnou tematikou (Ľubica Chorváthová) 345
- Folklor i etnografija 1990 (Ľubica Chorváthová) 347
- Sozialwissenschaftliche Informationen 1991 (Gabriela Kiliánová) 348
- M. Mázorová - K. Ondrejka a kol.: Slovenské ľudové tance (Zuzana Beňušková) 349
- Anotácie 350

CONTENT

STUDIES

- Danglová Oľga: The Peasant Economy in the Light of Value Attitudes 243
- Podoba Juraj: The Ethnographic Viewpoint of Problems of the Relationship of People and their Environment: Ethnoecology, Cultural Ecology or Environmental Ethnology? 252
- Kiliánová Gabriela: The Oral Personal Narrative as a Genre of Folk Prose 267
- Falťanová Ľubica: Trade and Tolerance 280
- Kovačevičová Soňa: Integrative and Disintegrative Endeavours of the Scattered German Population in the Vicinity of Topolčany and Nitra 289

DISCUSSION

- interview with Professor Ernest Gellner (Lubica Chorvátová)304
- Georghitǎ: Cultural Anthropology as a Paradigm of the Socio-human Science (in English)311
- Magocsi P.R.: An Answer...317

MATERIALS

- Churý Slavko: Agricultural and Ethnographic Data in Inventories of Liptov Petty Nobility in 18th Century323

HORIZONS-NEWS-GLOSSARY

- The Occasion of the Life Jubilee of Katarína Rusnáková-Apáthyová, PhDr., CSc. (Milan Leščák)330
- Jubilee of Irena Pišútová, PhDr., CSc. (Jasna Paličková)331
- The Occasion of the Sixtieth Anniversary of Štefan Mruškovič, PhDr., CSc. (Peter Slavkovský)333
- The Jubilee of Peter Švorc, PhDr., (Milan Leščák)334
- Achievements of Research Projects of The Department of Ethnology at Comenius University in Bratislava in 1991 (Kornélia Jakubíková)335
- Conference "Continuity and Conflict of Values of Culture of Everyday Life" at Smolenice 22.-23.4.1992 (Monika Karđošová - Vrzigulová)336
- In Brno The Big City as a Multi-ethnic and Multi-cultural Space" in Brno (Lubica Falťanová)337
- Working Session of Austrian and Slovak Ethnographers in Bratislava (Magdaléna Paríková)338
- Exhibition: The World of Marionettes in Kittsee (Milan Leščák)339
- Memorial Symposium of Gy. Martin in Budapest (Stanislav Dúžek)340

BOOK REVIEWS - ANNOTATIONS

INHALT

STUDIEN

- Nglová, Olga: Feldwirtschaftliche Ökonomik im Lichte der Wertstellungen243
- Čadoba, Juraj: Ethnographische Auffassung auf die Problematik der Beziehung des Menschen und der Umweltbedingungen: Ethnoökologie, Kulturökologie der Environmental-ethnologie?252

- Kiliánová, Gabriela: Erzählen aus dem Leben als Genre der Volksprosa267
- Falťanová, Lubica: Handel und Toleranz280
- Kovačevičová, Soňa: Integrations und Desintegrations-bemühungen der zerstreuten deutschen Bevölkerung in der Umgebung von Topoľčany und Nitra289

DISKUSSION

- Gespräch mit Prof. E. Gellner (Lubica Chorvátová)304
- Georghitǎ, Gheorghitǎ: Cultural Anthropology as a Paradigm of the Socio-human Science (im Englische Sprache)311
- Magocsi P.R.: Ein Antwort...317

MATERIALIEN

- Churý, Slavko: Feldwirtschaftliche und ethnographische Daten in den Verzeichnissen der Güter Liptauer Landedelmänner im 18. Jahrhundert323

RUNDSCHAU-NACHRICHTEN-GLOSSEN

- Zum Lebensjubiläum PhDr. Katarína Rusnáková-Apáthyová, CSc. (Milan Leščák)330
- Jubiläum von PhDr. Irena Pišútová, CSc. (Jasna Paličková)331
- Zum sechzigsten Geburtstag Dr. Štefan Mruškovič, CSc. (Peter Slavkovský)333
- Zum Jubiläum Dr. Peter Švorc (Milan Leščák)334
- Ergebnisse der wissenschaftlichen Forschungsaufgaben des Lehrstuhls FFUK in Bratislava im Jahre 1991 (Kornélia Jakubíková)335
- Konferenz "Kontinuität und Konflikt der Werte der alltägigen Kultur" (Smolenice 22.-23. 4. 1992 (Monika Karđošová - Vrzigulová)336
- Seminar "Die Großstadt als multiethnischer und multi-kultureller Raum" in Brno (Lubica Falťanová) .
- Arbeitsbegegnung der österreichischen und slowakischen Ethnographen in Bratislava (Magdaléna Paríková)338
- Ausstellung "Welt der Puppen" in Kittsee (Milan Leščák)339
- Gedenksymposium an Gy.Martin-Budapest (Stanislav Dúžek)340

REZENSIONEN-ANOTATIONEN

OBCHOD A TOLERANCIA

LUBICA FALŤANOVÁ

Národopisný ústav SAV, Bratislava

Úzko vymedzená téma tolerancie ma inšpirovala k štúdiu tohto druhu vzťahu na príklade skupín vymedzených profesionálnou orientáciou. V rámci týchto skupín existuje vzťah vzájomného rešpektovania a akceptovania. Narušenie tejto rovnováhy znamená kontraverzie a napätie medzi skupinami, ktoré sa prejavujú v postojoch a správaní členov skupín. Predpokladom vzniku sledovaných vzťahov medzi príslušníkmi určitej profesie sú ukazovatele identifikácie skupiny, ktoré môžeme hľadať buď v profesionálnom povedomí alebo na základe vonkajších znakov skupiny, ako sú napr. pracovné postupy, druh práce, podmienky práce a pod.

Identifikačné ukazovatele príslušníkov k skupine sa prejavujú v určitých obdobiach i vo vytváraní záujmových organizácií. Takéto profesné organizácie, v hlavných oblastiach svojej činnosti zamerané na pracovné otázky, predstavujú dôležitú úlohu nielen v presadzovaní nových výhod spojených s pracovnou činnosťou členov, ale i v obrane právne platných podmienok, umožňujúcich vykonávať profesiu v medziach vyhovujúcich pracovným záujmom skupiny. Ich činnosť na tomto poli odzrkadľuje v mnohých smeroch diferencovanú kvalitu vzťahov vo vnútri skupiny i voči ostatným profesionálnym skupinám. Ako zdroj vymedzenia kvalitatívnej úrovne vzťahov v rámci spomínaných štruktúr slúži v tomto prípade materiál o pôsobení záujmovej organizácie trhovcov z obdobia jej pôsobenia v rokoch 1924-1928. Trhovci sú typom širokej skupiny obchodníkov, ktorá, ako je známe, predstavovala síce navonok spoločenstvo spojené charakterom práce, avšak pracovné záujmy, rivalita a konkurencia ich v priebehu rozvoja obchodu rozde-

fovali, čo viedlo často k dlhodobým vnútorným konfliktom.

Ako vyplýva z dobových písomných dokumentov o činnosti spolkov, trhovci sa v rámci týchto vzťahov nachádzali v špecifickom postavení. Toto špecifikum súviselo predovšetkým s rozvojom stáleho obchodníctva, ktorým sa zosilňovala skupinová rivalita, intenzívne namierená práve proti privilegéiam konkurenčných trhovcov. Kupodivu na spomínanej báze sa formoval vzťah medzi trhovcami a stálymi obchodníkmi i v období 1. ČSR, teda v čase, keď trhy ako tradičné formy obchodu nemali zdanlivo predpoklady konku rovať rozvinutému bratislavskému obchodu.

V priebehu vývoja 1918-1938 sa trhovci v Bratislave združovali v niekoľkých organizáciách. Celoslovenský charakter mal *Zväz trhovcov a podomových obchodníkov*, ktorý vznikol ako výraz emancipačných snáh odtrhnutím sa slovenskej časti od brnenského Zväzu. V roku 1928 sa osamostatnili i bratislavskí trhovci založením odborovej odbočky.² Obidve organizácie predstavovali líniu sociálneho odborového rozvoja s revolučnými prvkami idey jednoty a voľby politických prostriedkov v boji za svoje práva. Z hľa sledovaných vzťahov malo odlišné, opozičné postavenie *Grémium bratislavských obchodníkov*. Ako prioritný spolok bratislavského obchodníctva síce zastrešovalo i trhovcov, a to v počte prevyšujúcom počet ostatných členov, prislúchajúcich k profesii obchodník, ale v zásade ho pre svoje záujmy využívali stáli obchodníci.

Neustály tlak obchodníkov v neprospech trhového predaja, nakoniec i na pôde tohto spolku, vyústil do vzniku dvoch samostatných sekcií:

Trhovci paprikou, pozor!

Nejlevnější a nejlepší papriku a koreniny
každého druhu nakúpíte u vašho krajana

BEMČEK JOZEF
obchod paprikou
TRNAVA

Trhovci a podomoví obchodníci

Za továrne ceny obdržíte
každého druhu hračky —

Obchodný dom Róz

Bratislava, Ventárska ul. 11

Odevný dom HA-HA

Obrovský výber za továrne
ceny sviášte pre trhovcov
Praha, Václavské n. 1.

HALLÓ!

NAJLACNEJŠÍ

NÁKUPNÝ PRAMĚN PRE
TRHOVÝCH A PODOMOVÝCH
OBCHODNÍKOV

GALANTERNÝM,
NORIMBERSKÝM A KRÁTKYM
TOVÁROM

DAVID KASTNER
BRATISLAVA,
NÁM. REPUBLIKY 27

a/ sekcie obchodníkov s potravinami na trhu (r. 1926),

b/ sekcie trhových obchodníkov s nepotravinovým tovarom (r. 1927).³

I keď sa podľa materiálov spolku pripisuje vytváranie týchto, ale i ďalších sekcií rastu počtu členov Grémia, z ktorého vyplývala potreba vnútorných štrukturálnych zmien, samotní trhovci považujú osamostatnenie za výsledok svojho úsilia vo väčšom miere kontrolovať zámery obchodníkov.

Podľa trhovcov založenie sekcie znamená nasledovné výhody:

"... trhoví obchodníci budú mať voľný prístup ku každému jednaniu usadeného obchodníctva, čím im bude umožnené dozvedieť sa hneď v zárodku o každej ich akcii, ktorá by bola namierená proti nám (tzv. trhovcom), tak že nám bude umožnené už v zárodku prípadný útok odraziť, snáď obmedziť".⁴ napriek tomuto osamostatneniu činnosti sekcií v sociálnom význame nenadobudla významnejšie rozmery a sledovaná aktivita trhovcov sa odohrávala v zásade na platforme Zväzu.

Formovanie a podoby sledovaných vzťahov trhovcov vo vnútri skupiny i voči vonkajšiemu prostrediu sú charakterizované niekoľkými typologickými rovinami.

1. Prvá rovina hovorí o napätiach na báze sociálne-ekonomického charakteru zo strany iných subjektov vzťahu-

a/ Trhovcov sa týkajú s týmto smerom interakcie usadenými obchodníkmi. V reláciách vzťahov má tento typ jednoznačne dominantné postavenie. Podľa výpovedí trhovcov je to vzťah daný neustálymi nátlakmi usadených obchodníkov na pracovné práva trhovcov.

b/ Vo vzťahu sa objavuje i Grémium bratislavských obchodníkov. Grémium je považované zo strany trhovcov za sprostredkovateľa útokov obchodníkov, hoci v ňom samotní trhovci majú výrazne kvantitatívne zastúpenie.

c/ Na tvorbe vzťahov trhovcov s ostatnými skupinami sa podieľajú aj miestne orgány. Podľa trhovcov tržná komisia a mestské zastupiteľstvo neobhajujú práva trhovcov, pretože slúžia záujmom usadených obchodníkov.

d/ Trhovci poukazujú i na postavenie vládnych orgánov v tejto problematike. Kritizujú ich neobjektívne stanovisko pri formovaní zákonov

Trhovci a podomoví obchodníci tejto Republiky spojte sa!

Marktfahrer und Hausierer diese Republik Vereinigst auch!

ýkajúcich sa trhového predaja. Podľa trhovcov je to výsledok tlaku usadeného obchodníctva.

/zájomné postoje trhovcov a menovaných skupín sú loložené bohatým materiálovým fondom. Trhovci v ísorných dokumentoch neustále a nástojčivo upozorňujú na aktivitu svojich protivníkov. Vidia ich nielen v lokálnom meradle, ale i v širšej celoslovenskej, či celoštátnej rovine.

Podstatná časť konfliktovosti v rámci skupín sa odvíjala z antagonizmu postaveného na báze sociálnej skupinovej hierarchizácie. Sociálne slabá kupina trhovcov zaostávala za spoločenskými pozíciami prosperujúcich obchodníkov, ktorí ťažili pri presadzovaní svojich záujmov nielen zo svojej hospodárskej situácie, ale boli navyše podľa trhovcov výhodnení pomerne jednotnou organizáciou ("Oni majú kapitál, organizačne nie sú rozbití, úrady im udržiavajú..."). Trhovníci viackrát v spojitosti s úlohou obchodníctva v týchto sférach poukázali na neobjektívnosť krokov miestnych orgánov vo veci trhového predaja: "...deje sa to na žiadosť usadeného obchodníctva, zvlášte veľkoobchodníkov, ktoré má vedenie a ktoré je organizované v obchode, komoňách a Grémiách."⁵ Lokálne vzťahy a napätia sa odzrkadľujú i v ďalších vyjadreniach: "Bratislavskí trhovci už dlhú dobu bojujú s tunajším obchodným veľkokapitálom a s ním tunajšou byrokraciou o svoju existenciu,"⁶ alebo "Usadené obchodníctvo za pomoci obchodných Grémií snažilo sa vždy zničiť bratislavské trhové obchodníctvo."⁷ Naznačený model postavenia trhovcov pri obhajovaní a presadzovaní svojich práv platil v rovnakej miere i v celoštátnom meradle. Keďže ich pracovná existencia závisela nielen od lokálnych daností, ale bola priamo závislá od podoby zákonných opatrení, aktivita a postoje bratislavských trhovcov nadobúdali celoštátny význam.

Rozvoj pracovných podmienok trhového predaja z hľadom na túto rovinu videli v negatívnom svetle. Bratislavskí trhovníci evidovali neustále zvyšovanie tlaku na trhovníctvo, čo dokumentuje napr. i tento komentár z r. 1927: "Usadené obchodníctvo a veľkoobchodníctvo v čele zoskupené v obchodných

Grémiách a jednotách, čím ďalej, tým húževnatejšie usiluje o zničenie trhového obchodu v Československej republike".⁸

Aktivita a prejavy trhovcov pri obhajobe svojich práv dostávali v určitých smeroch ráz politických sporov. Aká nepriaznivá politická konštelácia vznikla pre trhovcov po r. 1918 v porovnaní s predchádzajúcim politicko-spoločenským zriadením, vyjadril r. 1924 slovami: "To čo nepriateľom trhovectva nebolo možné previesť za starej hnilobnej monarchie, bárs o to bolo viackrát usilované, to sa im má podariť v tzv. sociálno-demokratickej republike."⁹ V r. 1928 nespokojnosť politického charakteru vyjadril li pri príležitosti jubilea desiateho výročia 1. ČSR: "My nemáme byť čo veľmi nadšení v našej samostatnej republike, lebo my trpíme práve ako tomu bolo za starej monarchie."¹⁰ Ohrozenie svojej existencie zo strany politického vývoja videli v tlaku pravicových strán na ľavicovú opozíciu v parlamente ("Obchodný a živnostenský veľkokapitál čaká na zničenie strán socialistických" ...) zničenie socialistických strán by znamenalo i zničenie trhovníctva."¹¹ Situácia vo vláde, podľa slov trhovcov vôbec nebola priaznivá pre rozvoj trhového obchodu: "Vláda je reakčná, podporuje chůtky kapitalizmu, ktorej naplňuje preťažkané vačky majetných vrstiev - nebude nikdy mať ohľad na existenciu chudobných trhovníkov a podomových obchodníkov a maloživníkov. Bude sa snažiť vyhovieť usadenému obchodníctvu."¹² Podľa trhovcov obvinenia a útoky obchodníkov ich stavajú na úroveň marginálneho postavenia v spoločnosti. Vzhľadom na výroky obchodníctva sa sťažujú trhovci: "Skrátka a dobre, trhoví obchodníci sú vyvrhelci ľudskej spoločnosti, ktorí nemajú žiadne právo hájiť svoju existenciu trhovým obchodom", alebo "...sú to samí pochybní ľudia..."¹³

e/ Ohrozenie svojich pozícií vidia trhovci i v diferencovaných postojoch trhovceckých skupín, či už na lokálnej alebo celoštátnej báze.

Halló! Najlacnejší
nákupný prameň pre trhovcov
a podomových obchodníkov

Galanterným, Norimberským a krátkym tovarom

DAVID KASTNER
BRATISLAVA, n. Republiky 27

Jarmočníci a podomový odpredavači kupujú
galanterné zboží a hračky

najlacnejšie u

Leop. Šterna v Bratislave
Hurbanovo nám. 9 Poštové zasielky franko!

Za negatívnu črtu vo vývoji skupiny považovali organizovanosť trhovcov v Grémiu. Napr. čo sa týka-lo bratislavských pomerov konštatujú, že Grémiá "trhovcov ohlupujú a zvädzajú do svojich organizácií ako sekcie len z dôvodov finančných a hospodárskych."¹⁴ Obviňovali týchto trhovcov z naivity, ak očakávajú podporu a zlepšenie trhového obchodu prostredníctvom Grémií. Podajú i obvinenia z ich nevedomosti a zrady. Bratislavskí trhovci, členovia Grémií sú obviňovaní zo spolupráce so stálym obchodníctvom. Zväz poukazoval nielen na ich organizačnú roztrženosť v rámci ČSR, ale zároveň na škodlivosť ich vedomých protiaktív "... ale mnohí často, ako je v mnohých prípadoch poukázane zlomyseľne z nevedomosti križujú tieto akcie, aby neboli uskutočnené."¹⁵

O konfliktoch v celoštátnom meradle hovorí i vývoj vzťahov bratislavských trhovcov s brnenským zväzom. Svedčí o tom medzi iným komentár k odtrhnutiu bratislavského zväzu od brnenských trhovcov r. 1924. Bratislavskí trhovci kritizujú hospodárenie spolku v Brne, obsah príspevkov dokumentuje i osobné útoky vyplývajúce z praktík brnenského zväzu.¹⁶

Napriek negatívnejmu postojú k brnenským kolegom, obsiahnutému aj v obvinení, že ako organizácia "sa nemohli pre neprajnosť bratských zväzkov lepšie vyvíjať"¹⁷ však v r. 1928 trhovci píšú: "Utlmili sme všetky príkoria, všetky nedorozumenia, od zväzkov zemí historických", aby sa znovu, tentoraz na partnerskom zmluvnom základe s brnenským zväzom zjednotili.¹⁸

Všem trhovcům a obchodníkům

v textilním oboru doporučujeme
nejlevnější nákupní pramen

Rudolf Vais, Praha
Vodláčkova ul. blízko Karlova náměstí

Vlastní výroba šifonu, damažku a veškerého
bílého zboží. — Zkusíte-li jednou, více jinde
nekoupíte!

Prodej ve velkém i malém.

Trhovci!

Orientálské cukrovinky

všech druhů i speciální

Turecký med Halva-Halvica

přimo u výrobce nejlevněji nakoupíte!

100 % zisk! — Neutrvanlivější kandity dodá Vám firma

Michael Gligorov Petkov,
Praha II., Klimentská ul. číslo 42 n.,
blízko Denisova nádraží.

Obchodníci žádejte ceník!

f/ Okrajovo sa objavujú i správy o sporoch trhovcov s bosniakmi.

Rozširovanie ich pôsobenia sa považovalo za nebezpečnú konkurenciu pre obchod ostatných podomových obchodníkov a trhovcov. Ako príklad ich postoja môžeme uviesť komentár zo zjazdu trhovcov v Brne r. 1927, tlmočený bratislavskými trhovcami, kde sa prerokovala i "otázka bosniakov, ktorí pri najhoršom šikanovaní našich občanov prevádzajú podomový obchod nerušene a nestenčene. Za tým čo naši občania podomové knižky docielit nemôžu, bosniakov pribúda ako húb po daždi."¹⁹ Trhovci sa objavujú i v spore s podomovými obchodníkmi, pričom poukazujú na nerovnoprávne postavenie v porovnaní s nimi: "Na tisíce podomových obchodníkov rajzuje po Bratislave...", "nie sú obmedzovaní, že nesmiete v isté dni predávať, že musíte na istú hodinu zatvárať" "... Uberajú nám chleba".²⁰

g/ Predmetom sporov trhovcov je i pôsobenie mimobratislavských predavačov a producentov na trhoch v Bratislave. V r. 1923 sa trhovci na mestskej rade a tržnom riaditeľstve sťažujú na

Achtung für Marktfahrer!

Wenn Sie billig und gut einkaufen wollen, besuchen Sie die Firma

BENAU & ZOLLSCHN
Bratislava, Klarissergasse 16

Wo Sie ein reichsortiertes Lager finden in Stückeri, Seidenbänder, Gummibänder, Zwirne aller Art, Knöpfe, Wickelbänder, Köperschnüre, Bertel, Schuhbänder, Seife, Haarspangen, Nadelwaren, Träger, Socken, Damenstrümpfe, Patent-Kinderstrümpfe, Kinderwäsche, Schuhkreme etc. etc.

špinavú konkurenciu vidieckeho obyvateľstva na rhoch."

Sedliakov a cudzích kupcov na všetkých tržištiach edí deň čo deň plno, čo sa nedovoľuje v žiadnom väčšom meste republiky. Všade je braný ohľad na lomáce trhovectvo pri úprave trhového obchodu, en v Bratislave nevidíme nič podobného. V budúcnosti musia kvôli našej existencii zmiznúť.²¹ Alebo: "Postavili nám na Námestí Republiky producentov, aby nás ubíjali, lebo oni nemyslia na to, že ich ovar, ktorý vypestovali na poli, stojí ich len robotu", ... nemyslia na to, že my máme tu v meste väčšie poplatky a povinnosti ako majú oni."²²

2. Čo sa týka ďalšej typologickej roviny, je založená na diferenciacii oblastí problémov, ktoré ovplyvňovali formovanie vzťahov trhovcov vo vnútri skupiny a voči okolitým skupinám. Tak, ako v predchádzajúcich prípadoch, i tu má problematika lokálne a celospoločenské rozmery.

a/ Základná oblasť problémov sa nachádza v ekonomických otázkach. Okruhy problémov sa týkajú predovšetkým umiestnenia denných trhov, termínov a umiestnenia výročných trhov, pracovného času trhovcov, tvorby cien a daní a zákonných predpisov na oprávnenie trhového predaja.

Trhovci!

V terajšej dobe len jednotne organizovaní dosiahneme úspechu v boji za naše záujmy. Vstupujte do slovenskej organizácie trhovcov a podomových obchodníkov!

Bratislavskí trhovci sa pomerne často musia brániť premiestňovaniu týždenných trhov. Podľa nich premiestňovanie z centrálného námestia (dnešného námestia Slovenského národného povstania na námestie 1. mája a Kollárovo nám.) má nepriaznivý dopad na ich obchod. V príspevku v r. 1927 sa píše: "... zárobok následkom bezohľadného usporiadania denných trhov k trhovému obchodu sa znižuje."²³ V ďalšom sa nachádza sťažnosť: "Previedla sa decentralizácia týždenných trhov, dôsledkom ktorej je publikum roztrieštené na všetky strany mesta a pomohlo sa najviac usadeným obchodníkom."²⁴ Pri premiestňovaní trhov sa ich pohoršenie vystupňovalo vzhľadom na podmienky trhového predaja v iných mestách. Jeden z predstaviteľov trhovectva píše: "Neviem, precestujem celú Československú republiku od mesta k mestu, ale nikde som nevidel ani nepočul o podobnom šikanovaní a ničení trhových obchodníkov, ako je tomu v Bratislave."²⁵ Podobne sa bránia aj zavedeniu nedeľného pracovného kľudu, skráteniu času predaja o 2 hod. a útokom o neplatení daní, príp. návrhom na ich zvyšovanie.²⁶

K nosnej otázke prosperovania patrili i návrhy trhovcov na zrušenie preukazov spôsobilosti na vykonávanie trhovníctva a úsilie ponechať celú oblasť trhového predaja zásadám voľného obchodu: "Obchod podmienený preukazom spôsobilosti je zlom celého hospodárskeho vývoja každého štátu, ktorý preukaz spôsobilosti uzákoní."²⁷

Zvlášť háklivou sa stala otázka existencie výročných a týždenných trhov v súvislosti s formovaním Živnostenského zákona pre Slovensko a Podkarpatskú Rus v r. 1924 a s návrhmi na zmeny v opatreniach v r. 1928.

b/ Druhú oblasť problémov, pomerne skromne až výnimočne zastúpenú v sledovaných mate-

riáloch tvoria národnostné, politické a náboženské otázky. Na tento problém vo vnútri skupiny upozorňuje Zväz trhovcov v preambule svojho programu. V nej organizácia zaručuje národnostnú, náboženskú a politickú znášanlivosť. V r. 1924 sa trhovcom v časopise Zväzu s názvom Trhovca oznamuje: spolok "Bude politicky, národnostne, nábožensky nestranný! Budeme vychádzať v slovenskom a nemeckom jazyku. Budeme len trhovci a proletariát, ktorí vedú bezohľadný boj proti svojmu utláčateľovi."²⁸ Ich záruky o vzájomnej tolerancii sa s najväčšou pravdepodobnosťou v praxi uplatňovali, o čom svedčí medzi iným i fakt, že schôdze prebiehali v slovenskom, nemeckom i maďarskom jazyku.

Na moment súvisiaci s touto otázkou upozorňujú i v boji proti útokom bratislavského Grémia. Vo svetle ich kritiky sa javí Grémium ako spolok s prvkami tolerantnosti: "Oni vo svojich organizáciách neznajú Čecha ani Nemca, neznajú kresťana, oni znajú len svoju obchodnú Grémiu, ktorá zjednotene v celej republike bojuje za ich záujmy."²⁹ Zaujímavá je aj narážka na židovskú otázku. Trhovci sa vyjadrujú v týchto súvislostiach o názore obchodníkov takto: "Dľa ich náhľadu by bolo najsprávnejšie zrušiť všetok trhový obchod v Republike a trhovcov vyhnáť do Palestíny."³⁰ Postreh je zaujímavý a paradoxný v tom, že samotní Židia mali medzi obchodníkmi v Bratislave silné zastúpenie.

3. Tretiu typologickú rovinu tvoria prostriedky trhovcov uplatňované pri obhajobe pracovných práv.

a/ Trhovci, vyvíjajúci aktivitu v tomto smere, považujú za najdôležitejší nástroj na dosiahnutie úspechov jednotnú organizovanosť. Na nevyhnutnosť integrity trhovcov, či už bratislavských, na celom Slovensku alebo v Československu upozorňujú v najrozmanitejších výzvach.

V rámci Bratislavy sa snažia do svojich radov získať trhovcov zo sekcie Grémia.

V súvislosti s ich organizáciou trhovci poukazujú na rozdrobenosť v Československu a jej príčiny, pričom kritizujú i kvalitu ich práce: "Je nás niekoľko sto organizovaných členov v 23 zväzkoch a medzi nimi len málo pracovníkov, medzi ktorými zas kvitne plnou mierou prosperárstvo. Jeden z nich sa vyhýba jednotnej organizácii, pretože by biedny trhovca mal od organizácie plný plat. Druhý chce byť predsedom. Tretí sa poháda a zakladá svoju organizáciu."³¹

Ďalej konštatujú, že: "Jednotka alebo malá skupina v dnešnom spoločenskom zriadení neznamená nič je zapotreby silná skupina, ktorá bude mať ako politický, tak hospodársky vliv."³² Zároveň trhovcov vyzývajú: "do jednotnej formy trhového proletariátu za hájenie našej existencie." O politickej rovine problémov svedčí i situácia v bratislavskej tržnej komisii. Trhovci konečne v r. 1924 mandátom predstaviteľstva ľavicovej strany prenikli do miestneho riadiaceho orgánu a vidia v tejto zmene sľubný vývoj trhového predaja: "... čo nebolo možné očakávať od doterajšieho zloženia zástupcov rôznych strán."³³

b/ Trhovci zaraďujú medzi prostriedky obhajoby svojich práv i štrajky. Napr. v r. 1928 usporiadali štrajk v Bratislave proti miestnej decentralizácii trhov.³⁴

c/ Na podporu záujmov zvolávajú celoštátne zjazdy a rezolúcie z nich predkladajú parlamentu. "Zástupcu vo vláde postrádame, zbýva nám teda jediný prostriedok, ktorý je: ... vyjsť v masách na ulice ..."³⁵ Jednotný postoj vyjadrili dvoma celoštátnymi zjazdami za účasti bratislavských trhovcov, uskutočnenými v r. 1924 v Prahe a r. 1927 v Brne.³⁶

K ďalším momentom trhovcov patrí i ráz argumentov, ktoré sa objavujú pri hodnotení postojev trhovcov. Tu stojí, vzhľadom na ich sociálne postavenie proti novým nepopulárnym nariadeniam trhového predaja v popredí existenčná otázka jednotlivcov. Napr. proti lokálnym zásahom týkajúcim sa premiestňovania trhu v Bratislave sa objavujú argumenty:

"Trhovca zomiera hladom a nedostatkom", "... Jestli páni tomu neveria, nech dnes idú a skontrolujú zárobok na celý týždeň trhovca, ktorý tam v tej zime a nepohode u svojho stánku stojí do noci a iste sa podiví, jak je možné trhovému obchodníctvu v Bratislave ešte existovať."³⁷

Problém sociálneho statusu kumuluje v obdobiach všeobecného ohrozenia, akým bolo napr. formulovanie živnostenského zákona alebo pri rôznych úpravách ustanovení. Ich prijatie by znamenalo zásadné zmeny: "čím by zaiste boli naše existencie úplne zničené a pri dnešnej nezamestnanosti by sme mohli byť so svojimi rodinami vrhnutí do najväčšej biedy a strádania"³⁸ a pod.

Nízky sociálny status trhovcov hraničiaci s biedou je síce základným argumentom obhajovania trhového

predaja ako jediného zdroja obživy, no objavujú sa i odpovede iného charakteru. Pri uvádzaní dôvodov premiestňovania trhov mestskými orgánmi nesúhlasia ani s argumentmi o výstavbe nových stavebných objektov, ani o premávke v meste. Podľa trhovcov: "Odstraňovanie trhovectva z dôvodu provozu z ulíc je otázka, ktorá by bola na mieste snád' za 10 rokov." "... Ale dnes nieto ešte d'aleko podobnej nutnosti, iba tých niekoľko povozov, ktoré tými ulicami prejazdujú, nevyrovnávajú sa ešte d'aleko uliciam, ako sú v Prahe, Brne a v Moravskej Ostrave, kde je desať ráz väčšia vozová frekvencia a ešte dnešného dňa sa z nich neodstraňujú."³⁹

I keď sa interpretácia problému opiera o seba-reflexiu trhovcov v sledovanej problematike, môžeme si uviesť pre zaujímavosť aspoň jeden z postojov, či vyhlásení opozičnej strany obchodníkov. Poznatok je zaujímavý nielen ako príklad konfrontácie názorov opozičných skupín, ale i z hľadiska súčasného rozší-

renia trhov v Bratislave. Obchodníci sa k tejto záležitosti vyjadrujú: "Staré zlo, dávno prekonaný systém, starý postup musia zmiznúť. Keď v dávnejších časoch bola oprávnená požiadavka obchodu o zavedenie výročných trhov - konzument sám mal záujem na tom, aby tieto výročné trhy boli vydržované - je dnes v storočí obľahčenej premávky, odstránenie týchto trhov odôvodnenou požiadavkou."⁴⁰

V závere možno uviesť zmienku o kvalite východiskového materiálu. Interpretácia vzťahov trhovcov, štrukturovaných podľa jednotlivých sociálnych skupín sa opiera o postoje, sprostredkované organizačným vedením odborovej organizácie trhovcov. Sú síce vyjadrením sociálno-politických záujmov určitej skupiny trhovcov, avšak uvádzaná konfrontácia s realiami umožňuje objektivizovať všeobecné sociálne postavenie trhovcov a z neho sa odvíjajúce formovanie vzťahov voči ostatným skupinám.

POZNÁMKY

- 1 Trhovcov definuje Živnostenský zákon z r. 1924 v hlave V. zákona o tržnom obchode, kde sa pri predaji na trhu určujú dve kategórie návštevníkov. V zásade liberálne formulované ustanovenie § 90, odst. 1 hovorí, že: "Každý má právo dochádzať na trhy so všetkým tovarom v obchode dovoleným, nakoľko tento tovar podľa druhu tovaru je na ňom k obchodu pripustený." Avšak okrem kategórie návštevníkov bez akéhokolvek formálneho oprávnenia určuje sa v § 91 kategória trhovníkov: "Kto chce prevádzať samostatnú živnosť obchodovania po trhoch, má ju ohlásiť dľa § 11." Na § 11 sa vzťahujú právne podmienky a ohlasovanie živností. (Živnostenský zákon pre územie Slovenska a Podkarpatskej Rusi zo dňa 10. októbra 1924, č. 259 Zb. z. a n.).
- 2 FALŤANOVÁ, L.: Trhy a trhovectvo v Bratislave. *Národop. Inf.*, 1990, č. 2, s. 147-148.
- 3 FALŤANOVÁ, L.: Bratislavskí obchodníci v období medzi prvou a druhou svetovou vojnou. *Slov. Národop.*, 35, 1989, s. 385.
- 4 Bratislavskí trhoví obchodníci ako sekcia v rámci Grémia bratislavského obchodníctva. *Trhovec*, 3, 1927, č. 9, s. 2.
- 5 Ben, A.: Nová uprava podomového obchodu v Československej republike. *Trhovec*, 1, 1924, č. 5, s. 1; Ten istý: Úsilie o zničenie existencie Bratislavského trhovectva. *Trhovec*, 1, 1924, č. 4.
- 6 Veľký hospodársky úspech bratislavského trhovectva. *Trhovec*, 1, 1924, č. 1, s. 2.
- 7 Obchodné grémiá nepriateľmi trhového obchodníctva. *Trhovec*, 2, 1927, č. 4, s. 1.
- 8 BENÍČEK, A.: Trhoví a podomoví obchodníci Československej republiky spojte sa! *Trhovec*, 2, 1927, č. 5, s. 1.
- 9 Trhoví a podomoví obchodníci vschopte sa. *Trhovec*, 1, 1924, č. 7, s. 1.
- 10 K jubileu desiateho výročia našej republiky. *Trhovec*, 3, 1928, č. 11, s. 2.
- 11 Obchodný a živnostenský veľkokapitál čaká na zničenie strán socialistických. *Trhovec*, 1, 1924, č. 6, s. 1.
- 12 Aben.: Úprava živnostenského poriadku. *Trhovec*, 2, 1927, č. 8, s. 1.
- 13 Aben.: Obchodné grémiá, s. 2.
- 14 Obchodné grémiá nepriateľmi trhového obchodníctva. *Trhovec*, 2, 1924, č. 4, s. 1.
- 15 Pred splynutím organizácie trhových obchodníkov. *Trhovec*, 2, 1927, č. 4, s. 3.
- 16 V článku sa uvádzajú dôvody formulované ako napr. "Od Brna sme sa odlúčili pre špatné hospodárenie s organizačným majetkom." Nová odbočka v Trnave. *Trhovec*, 3, 1927, č. 2, s. 3. Alebo: "Už od oddelenia nášho zväzu, ako bývalej odbočky od Brnenského zväzu, kvôli pomalému a nedostatočnému pracovnému výkonu vo vedení Brnenského zväzu ..." a pod.

- 17 Šťastlivý Nový rok! Trhovec, 2, 1927, č. 1, s. 2.
- 18 Spoločná porada zástupcov zväzu trhovcov sa konala 27. júla v Brne u "Lehkých." Uzniesla sa na zlúčení obidvoch zväzov. V uzneseniach sa stanovili pravidlá spolupráce a kompetencie zástupcov z Brna a Bratislavy s tým, že ústredie zväzu, sídliace v Brne, financuje všetky akcie. V Bratislave sa mal vytvoriť sekretariát, ústredný výbor mal zasadať striedavo v Brne a Bratislave, do predsedníctva a vo výbore podľa uznesení mal byť zvolený i zástupca Bratislavy. Záverom dokumentu sa konštatuje, že "Uznesení toto bylo učiněno po obapolné úmluvě a dobré rozvaze a jest platné a směrodatné jak pro Brno tak pro Bratislavu." (Uznesení. Trhovec, 3, 1928, č. 8, s. 2).
- 19 Aben.: Úprava živnostenského zákona. Trhovec, 2, 1927, s. 2.
- 20 Trhovým obchodníkom v Bratislave. Trhovec, 2, 1927, č. 3, s. 2.
- 21 Tamtiež, s. 2.
- 22 Tamtiež, s. 2.
- 23 Tamtiež, s. 2.
- 24 Tamtiež, s. 2.
- 25 Aben.: Týždenné trhy v Bratislave. Trhovec, 2, 1927, č. 11, s. 1.
- 26 Aben.: Úsilie o zničenie Bratislavského trhovectva. Trhovec, 1, 1924, č. 4, s. 1.
- 27 Resoluce. Trhovec, 3, 1927, č. 9, s. 1. "Podľa znenia ods. 2 §-u 90: "Tovar však, predaj ktorého je viazaný koncesiou alebo preukazom spôsobilosti, môže i na trhoch byť predávaný len od živnostníkov, opatrených príslušnou koncesiou, alebo preukazom spôsobilosti (Zák. č. 259/1924 Zb. z. a n.). Podľa §-u 53 tohoto zákona, odst. 3, 4 preukazom spôsobilosti bol viazaný predaj zmiešaného koloniálneho, špecerajného a materiálneho tovaru." Bližší rozpis tohto tovaru uvádza odst. 5, § 53 citovaného zák.
- 28 Úprava živnostenského zákona prijatá. Trhovec, 1, 1924, č. 9, s. 3.
- 29 A. Ben.: Úsilie o zničenie existencie Bratislavského trhovectva, s. 1.
- 30 Aben.: Obchodné grémiá nepriateľmi trhového obchodníctva, s. 2.
- 31 BENÍČEK, A.: Trhová a podomová obchodníci Československej republiky, spojte sa! Trhovec, 2, 1927, č. 5, s. 2.
- 32 Ben. A.: Nová úprava podomového obchodu v Československej republike, s. 21
- 33 Veľký hospodársky úspech bratislavského trhovectva. Trhovec, 1, 1924, č. 1, s. 2.
- 34 FALŤANOVÁ, L.: Trhy a trhovectvo v Bratislave, š. 148.
- 35 Trhová a podomová obchodníci vschopte sa! Trhovec, 1, 1924, č. 7, s. 1.
- 36 Sjazd československých trhovcov a podomových obchodníkov. Trhovec, 1, 1924, č. 6, s. 1; Resoluce. Trhovec, 1, 1924, č. 9, s. 2; Konferencia trhovceckých a podomových obchodníkov Čsl. republiky. Trhovec, 2, 1927, 2, č. 10, s. 2-4.
- 37 Odpoveď na vývody pána mestského radcu Rosola. Trhovec, 2, 1927, č. 3, s. 2.
- 38 Aben.: Úprava živnostenského zákona. Trhovec, 2, 1927, č. 8, s. 2.
- 39 Odpoveď na vývody pána mestského radcu Rosola, s. 2.
- 40 Správa Grémia. Der slovakische Kaufmann, 1928, s. 6, s. 5.

TRADE AND TOLERANCE

Summary

In this case study, the author concentrates upon problems of working relations in a wider group of tradesmen. Although otherwise this group would have been bound together by the character of their work, in the process of developing their trade, their professional interests, rivalries, and the element of free competition divided their trade. This led to some long term inner conflicts. This study focuses on this particular situation of tradesmen in these relationships. In the struggle of free competition also in the period of the Czechoslovak Republic, the pressure of shopkeepers against the open market sale existed, although the position of the shopkeepers was never really under threat, especially in comparison with the positions of the market sellers.

During the focused interwar period the open market merchants banded together in several different orga-

nizations. The Slovak people, to a great extent, had the character that was represented by the Bratislava-based *Union of Open Market Merchants and Peddlers*; the organization in its way personified the Slovakia of the period as it represented its branch of the social trade union movement.

Many of the open market merchants belonged to the *Society of Bratislava Tradesmen*, which, first of all was utilized for the interests of the shopkeepers. The position of the open market merchants towards the outside milieu can be followed on the background of activities of the Union. Several typological levels characterize these relationships.

The first level shows the tensions of social and economic characteristics from the side of other subject relations. The open market merchants were concerned in these inte-

rations with shopkeepers in the Society of Bratislava Tradesmen. They pointed out that the authorities were influenced by the shopkeepers and were thus not willing to help in the development of open markets. Among market sellers there was generally no unity, whether they were in the Society of Bratislava, Tradesmen or the Union of Open Market Merchants and Peddlers. In the free competition struggle, however, the open market merchants stood up against the Bosnian peddlers, being anxious to rid their market of these competing producers.

The second typological level issues from the differentiation of problems influencing the shape of investigated relations. The basic matter at hand lies in economic problems. First, there were questions of settling the prices, problems concerning the placing of the daily markets, the terms and placing of calendrical fairs, the working hours of the sellers in the open markets, as well as the taxes, fees,

and legalities involved in getting a licence for market selling. Ethnic, political and religious questions also came frequently into play. The activity of the Union had varying character, though the union representatives could see surer success in the unity of the open market merchants and, in spite of the mentioned inner conflicts, we can see that their unified attitude was evident on several occasions. For instance, in 1925, they organized a demonstration against local de-centralization of markets. They also took part in State Congresses, which were organized in 1925 in Prague and 1927 in Brno.

Concluding this paper, the author points out that the value of material regarding the "self-reflection" of the open market merchants and shopkeepers is sometimes dubious as it is of very subjective character. It is very necessary to look to the source of materials when trying to understand such a study.

Slovenský národopis

Vydáva Národopisný ústav Slovenskej akadémie vied v Slovak Academic Press, spol. s r.o.

Ročník 40, 1992, číslo 3

Vychádza štvrtročne.

Hlavný redaktor:

PhDr. Milan Leščák, CSs.

Výkonné redaktorky:

PhDr. Lubica Chorváthová,

PhDr. Zora Vanovičová

Typografia: Eva Koubeková

Redakčná rada: PhDr. Stanislav Brouček, CSc., Doc. Lubica Droppová, CSc., PhDr. Božena Filová, CSc., Prof. Václav Frolec, DrSc., Doc. Emília Horváthová, CSc., PhDr. Václav Hrnčíko, PhDr. Josef Jančár, CSc., PhDr. Milan Kiripolský, PhDr. Soňa Kovačevičová, DrSc., PhDr. Eva Krekovičová, CSc., PhDr. Martin Mešša, PhDr. Ján Mjartan, DrSc., Prof. Ján Podolák, DrSc., PhDr. Zora Rusnáková, CSc., PhDr. Peter Salner, CSc., PhDr. Miroslav Válka.

Adresa redakcie: Jakubovo nám. 12, 813 64 Bratislava

Registr. zn. F 7091

Cena 39,- Kčs (jednotlivé číslo), celoročné predplatné 156,- Kčs.

Rozširuje, objednávky a predplatné (aj do zahraničia) prijíma Slovak Academic Press, spol. s r.o., P.O. Box 57, Nám. Slobody 6, 811 05 Bratislava

SLOVAK ETHNOLOGY

Quarterly review of Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences

Vol. 40, 1992, No3

Editors: Milan Leščák, Lubica Chorváthová, Zora Vanovičová

Address of Editor: Jakubovo nám. 12, 813 64 Bratislava

Distributed by Slovak Academic Press, Ltd., P.O. Box 57, Nám. Slobody 6, 811 05 Bratislava

L'ETHNOLOGIE SLOVAQUE

Revue de l'Institut d'Ethnologie de l'Académie slovaque des sciences

Année 40, 1992, No3

Rédacteurs: Milan Leščák, Lubica Chorváthová, Zora Vanovičová

Rédaction: Jakubovo nám. 12, 813 64 Bratislava

SLOWAKISCHE ETHNOLOGIE

Zeitschrift des Ethnologischen Institutes der Slowakischen Akademie der Wissenschaften

Jahrgang 40, 1992, Nr.3

Redakteure: Milan Leščák, Lubica Chorváthová, Zora Vanovičová

Redaktion: Jakubovo nám. 12, 813 64 Bratislava

